

HEIDENDOM

Op "Nieuw-Guinee."

ALB. J. DE NEEF

UITGAVE VAN HET ZENDINGSBUREAU, OEGSTGEEST

Heidendom op Nieuw-Guinee

DOOR

ALB. J. DE NEEF.

INHOUD

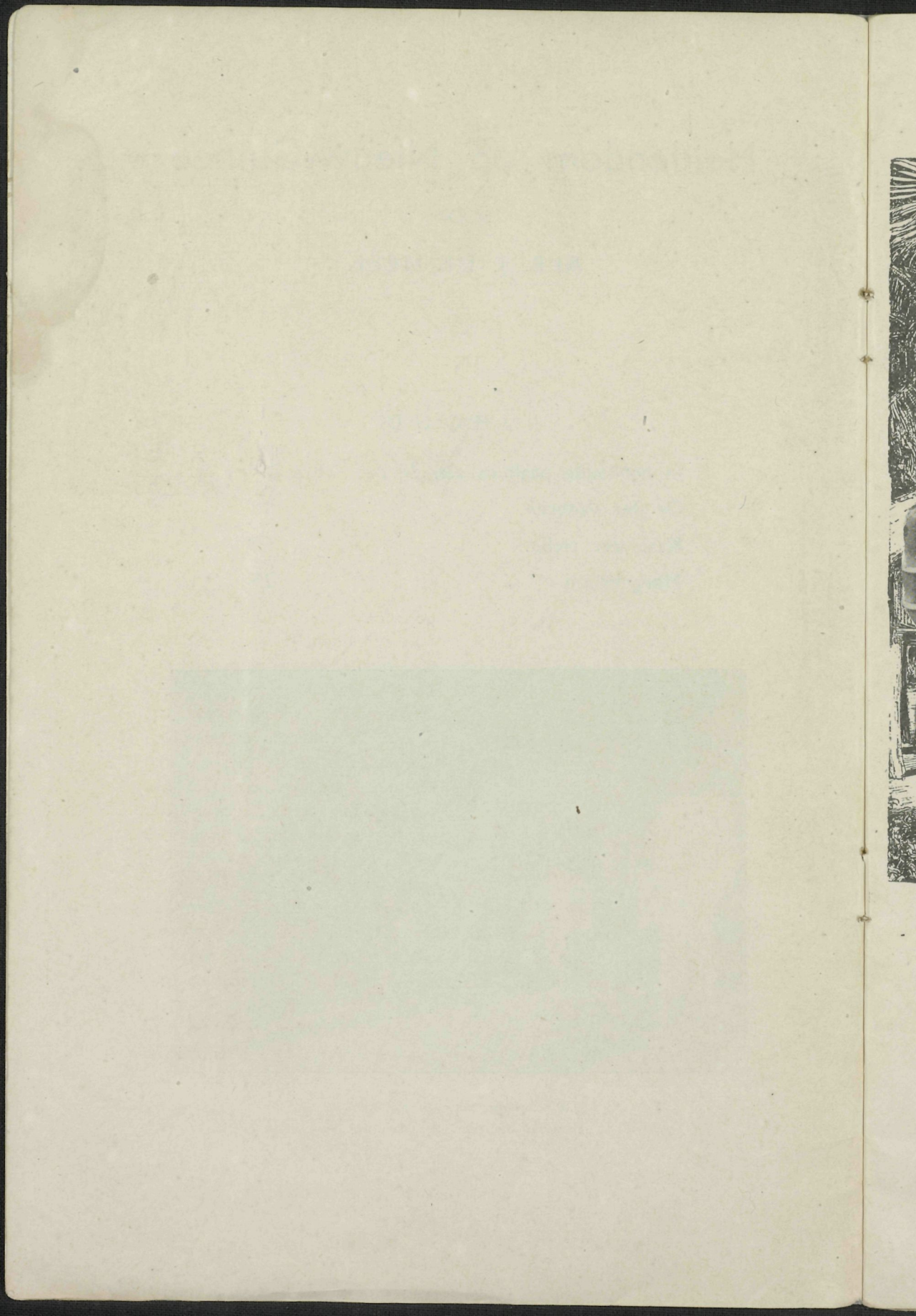
In het oude paalhuis aan de zee.	Blz. 3
Or der vaderen.	„ 13
Kaap der zielen.	„ 19
Morgenrood	„ 25

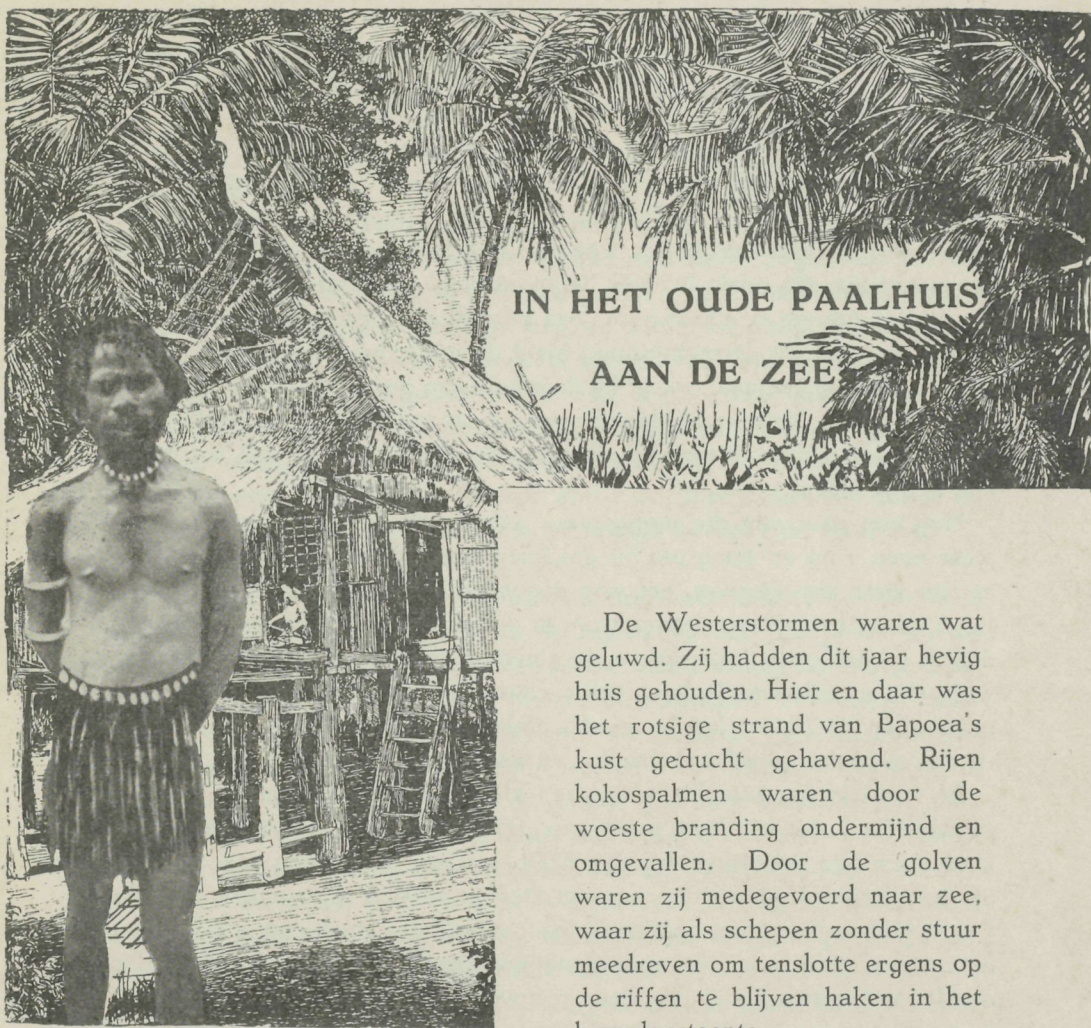
De schrijver met zijn Papoea's.

× Goeroe L. Tanamal die ruim 30 jaren op Nw-Guinea werkt.

IN HET OUDE PAALHUIS

AAN DE ZEE

De Westerstormen waren wat geluwd. Zij hadden dit jaar hevig huis gehouden. Hier en daar was het rotsige strand van Papoea's kust geducht gehavend. Rijen kokospalmen waren door de woeste branding ondermijnd en omgevallen. Door de golven waren zij medegevoerd naar zee, waar zij als schepen zonder stuur meedreven om tenslotte ergens op de riffen te blijven haken in het koraalgesteente.

Wat had de oceaan daarbuiten bol gestaan! Geen prauw had het gevaagd om in zee te steken; de Papoea's waren veel te bang voor de veraderlijke buien. Maar op een avond waren de natuurkrachten als het ware gaan slapen en was het bladstil geworden overal; heerlijk vredig na zoo-veel stormgeweld.

Het was een prachtige tropenavond. De palmen aan het strand stonden stil te pralen in het witte licht van de bijna volle maan. Duizenden sterren flonkerden aan de donkere lucht als hemellampjes vol stralenden gloed. Op

een stukje zandige kust, beschermd achter een scherpe rij koraalriffen, waar de oceaandeining in witparelend schuim opspatte, lag het oude paaldorp Randawaja. Een zevental huizen op hooge ruwhouten palen vormden de woonplaats van een groep uitgezworven heidenen, die hier in de luwte van een kleine baai hun visschersbedrijf uitoefenden.

Stil, daar scheen iets gaande te zijn in het oude paalhuis, dat het meest zeewaarts gebouwd, als een groote ark boven de af- en aandeinende golven te wiegen stond. Op de para-para (vooruitbouwsel) verscheen de stoere gestalte van een jongen Papoea. Zijn bronsbruine huid glansde in het maanlicht; zijn naakt lichaam, lenig en vlug, gleed langs de stutbalken om op het uiterste randje van de para-para dan in bewegenlooze houding te blijven staan. In de rechterhand hield de jonge man een groote triton-schelp. Dan, op eenmaal bracht hij de schelp aan den mond, blies met bolle wangen en..... daar klonk door de vredige avondstille een loeiende toon, lang en zwaar, die verre echo's opriep in de duistere diepte van het woud aan den zeeoever.

Nog een paar van die langgerekte galmen en dan verdween de man weer even vlug en lenig als hij gekomen was. Maar hoe snel ook alles in zijn werk was gegaan, het was nog maar een begin van veel drukte. Ja, er moest bepaald iets gaande zijn in dat oude paalhuis, want helderder dan in de andere huizen scheen de gloed van hoog-opwakkerend haardvuur, dat uit alle wandspalten felle schijnsels zond en door de kieren en garren der vloerlatten laaide, zoodat onder het donkere groote bouwwerk de zee in rossen gloed weerkaatste en fantastisch lichtte.

En zoo was het ook. Daar was een kleine jongen geboren. Blij waren de menschen, dat er nieuw leven was gekomen in het groote familiehuis. Dadelijk na de bekendmaking van het blijde feit, waren een paar knapen op de para-para gaan staan om met stevige vuisten te trommelen op de groote houten tom-toms, zoodat de leguaanhuid der kokers bijna scheurde, om met hun trommelmuziek aan de nabijwonende Papoea's te melden, dat de Goede Geest der vaderen, een „nieuwe stutbalk" in het oude paalhuis had geschonken. Zoo was voorloopig de naam van de kleine pasgeboren baby, en in dien naam klonk de groote dankbaarheid van de ouders.

Het duurde niet lang, of overal in de huizen rondom verschenen mannen en vrouwen, die langs de ruwhouten palen van hun woningen afdaalden in kleine prauwen om vlug naar het paalhuis aan de zee te roeien, waar de blijde gebeurtenis had plaats gehad.

In het anders zoo sombere huis was nu feestgedruisch. Daar klonk vreemdsoortig gezang en bij de onregelmatige trommelcadans klonk ook het stampen van menschenvoeten zoo vlug en veerkrachtig, dat de nipa-

vloerlatten er door bogen en opveerden. Het geheele bouwwerk schudde er van.

Willen wij ook eens een kijkje gaan nemen bij die feestvierende menschen? Het is de moeite van het binnenkomen wel waard. Let goed op, dat je je voet precies zet in de inkeping van dien dikken rondhouten paal, anders zou je wel eens in zee kunnen tuimelen en straks met een nat pak op visite komen.

Daar staan we dan voor den hoofdingang van het oude paalhuis. Schrik nu maar niet terug, ook al ziet het er hier een beetje ongewoon uit; wij zijn bij de Papoea's en daar is alles zoo geheel verschillend van de inrichting in een Hollandsche woning. Aan de zoldering hangt zooveel laag naar beneden, dat wij bijna dubbelgebogen moeten loopen. Pas op, stoot je hoofd niet tegen dat groote schild! Het is de schaal van een reuzenschildpad, waarop met kalk figuren zijn geschilderd. Wat een geluk, dat er overal haardvuren branden en harsfakkels lichten; nu kunnen wij tenminste iets zien. Wel bijt de rook van al die walmende vlammen ons in de oogen, en zou een schoorsteen geen overbodige weelde zijn, maar ach..... dat went wel.

Dichte vachten van spinneweb hangen van boven neer. Door den rook en smook van de haardvuren zijn de ragdraden zoo dik geworden als sajetraad. Kijk dáár eens! Wat een mooie rechte vischgraat hangt daar, vlak boven ons hoofd. Waarvoor zou die daar hangen? Versiering? Welnee, de oude, grijze Boertji, die vriendelijk lachende man, daar bij het vuur, had laatst een nieuwe vischlijn gedraaid van sterk boschtouw. Hij was naar het rif geroeid en had de nieuwe lijn uitgeworpen. Het geluk was met hem, want hij ving binnen het uur een groote bobara (zeebaars), die wel vier pond woog. Heel trotsch was hij thuis gekomen. Iedereen moest den visch zien en in de hand wegen. Wat een pracht beest! Maar Boertji heeft den visch niet gegeten. Hij heeft hem netjes opgehangen aan de dakspant van dit huis. Natuurlijk werd in minder dan geen tijd de visch bestormd door een heirleger van groote mieren. Maar Boertji lachte. Hoe meer mieren, hoe liever! Want, hoe meer mieren er kwamen rooven van het blanke visschenvleesch, des te meer visschen zou hij later met de vischlijn vangen. Eindelijk bleef alleen de rechte graat over.

Nu moest worden opgepast, dat die niet brak. Als dat gebeurde, zou de vischlijn ook spoedig breken. Iedereen in huis past er voor op, dat die graat ongeschonden blijft hangen.

Zooeven, toen de eerste kreet van het pasgeboren Papoeakindje klonk, hebben de mannen en jongens het huis versierd. Aan de wanden hangen nu vischnetten en fuiken, terwijl aan de dakspanten mandjes bengelen met

sagomeel en broodvruchten. Overal steken pijlen en lansen uit de bladstelen, waarvan de wanden zijn gemaakt. Zoo'n versiering moet voor een pasgeboren jongetje worden aangebracht.

Foei, wat is het vol en druk in het oude paalhuis. Wat gaan de menschen te keer. Rondom de haardvuren zitten mannen en jongens gehurkt. In het lange kroeshaar dragen zij veeren en kammen. Mooi wit schitteren de enkel- en armingen. De vrouwen zitten in het achtergedeelte van de woning. Door den rook kunnen wij ze niet goed zien. Als wij in de middenruimte van het gebouw komen, gaan een paar luidruchtige en dansende knapen, een beetje verlegen, gauw weg. Nu kunnen we beter rondkijken. In het midden loopt een ruime, hooge en breede gang van palen. Hier ligt op andere dagen de groote prauw, waarin de mannen hun verre tochten op zee maken. Maar voor de feestelijke gelegenheid vandaag, is de prauw uit het huis gesleept en dobbert nu onder ons op de golven. Aan weerszijden van de gang zien we kleine vertrekjes, met matten afgeschoten. Daar wonen de afzonderlijke gezinnen. Er huizen meer dan veertig menschen bij elkaar in zoo'n paalwoning.

Als het stil is, hooren we overal om ons heen gepiep, geknirp en gefluit van allerlei insecten. Ook gromt hier en daar een hond. De Papoea's zijn echte jagers. Zij gaan graag op drijfjacht, om een wild zwijn te speren in het woud. Bij die jacht hebben ze honden noodig. Hoeveel van die gladharige medebewoners zien we hier wel.

Zoo'n oud paalhuis aan de zee lijkt wel een beetje op een groote ark. Menschen en dieren zitten daar hoog en droog boven de golven.

Maar kom, we willen naar de gelukkige ouders van het pasgeboren kindje gaan. Daar, in een klein kamertje zitten zij.

Wat een geluk, dat wij een flink stuk ampenantabak bij ons hebben, want het blijkt, dat iedere bezoeker een geschenk meegebracht heeft. Nu komen wij ook niet met leege handen.

Paidari, de jonge vader, zit daar bij het licht van de harsfakkel, voor naam en breeduit, het bezoek af te wachten. Hij is goed gebouwd, met oogen, die de bezoekers trots aankijken, licht van huidskleur en sterk gespierd. Hij kauwt sirih en kalk en spuwt het roode speeksel om zich heen tegen de palen en op den nipa-vloer. De hoofdtooi van dezen flinken man bestaat uit kasuarisveeren en op het voorhoofd heeft hij een snoer van gevlochten vezels, waarin schelpjes en roode zaadkorrels glanzen. Naast hem zit op een slaapmat zijn vrouw Sasori. Zij draagt een schort van geklopten boombast en heeft in iedere oorlel wel een half dozijn schildpad-ringen en schelpen-randen. Een heele verzameling armingen rinkelt bij elke beweging. Zij heeft haar wollig kroeshaar versierd met roode

aarde. Hoe blij glanzen haar donkere kijkers. Een lach speelt om haar mond. Zij pruimt tabak en schijnt erg te smullen van het bittere sap.

En kijk..... o, wat een lief chocolade-poppetje ligt daar in een bontgekleurden katoenen doek! Wat een schat van een baby!

Donkere wollige haartjes dekken het kleine bruine kopje. Kleine oogjes, als sterretjes, glanzen in het lieve gezichtje. De handpalmpjes zijn bijna blank en de voetzooltjes ook. Verder is het precies een chocoladekereltje uit een Sint-Nicolaas-etalage.

Achter ons klinkt gerucht van naderbij schuifelende voeten. Er komt nog een bezoeker binnen. Het is een oude man, met gebogen rug en lang, grijs kroeshaar. Zijn rimpelige huid lijkt veel te ruim voor het magere lichaam. Evenals de andere mannen heeft hij een gordel om de heupen. Over zijn rechter schouder hangt een groote gevlochten draagtasch. Het is niet de eerste de beste, die daar binnengekomen is. Machtig is dit oude kereltje, ja, machtiger zelfs dan het stamhoofd of een van de oudsten van den stam. Het is Mambokimi, de groote medicijnman en toovenaar van het dorp.

Als er menschen ziek zijn, wordt hij geroepen om met zijn toovermidelen en krachtbronnen de zieken weer op de been te helpen. Als een jongen zal worden ingewijd in de stamgeheimen om later als stamlid mee te mogen gaan in den strijd tegen de vijanden of op de jacht, dan wordt Mambokimi zijn leermeester en fluistert hem de geheimen en tooverspreuken in het oor. Alle Papoea's hebben eerbied voor hun medicijnman en velen vreezen hem. Kijk, daar haalt de oude uit zijn draagtasch een snoer van kunstig aaneengeregen tanden. Met een mompelende stem zegt hij:

„Onze stam is rijk geworden aan nieuwe levenskracht. Mogen de aardgeesten dit jongske beschermen en worde het behoed tegen de listige overvallen van de booze boomgeesten.” Dan reikt hij aan de moeder de keten over. Nu zal het kindje beschermd zijn voor de booze geesten.

De gelukkige vader biedt een versche sirihpruim aan. Dat behoort zoo in deze samenleving. Een geschenk moet met een tegengeschenk worden ontvangen. Dan schuifelt de oude man weer weg. Hij voegt zich bij de andere Papoea's, die om het, nu hoogopflikkerend, haardvuur zijn gezeten. Een groote kookpot met sagobrij, visch en garnalen, kluijjes en spaansche pepertjes nooden tot het feestmaal. Eerst eten de mannen met veel gesmak en onder druk gepraat. Als er dan nog wat over is, krijgen de vrouwen de rest. Buiten in de frissche avondlucht spelen de kinderen in den maneschijn op het vlakke strand. Een maanavond vol licht en vroolijkheid is voor hen meer waard, dan het zitten in het rookerige paalhuis bij al die groote men-

schen. Vroolijk klinken hun stemmen en dartel rennen zij af en aan en bekampen elkaar in twee groote groepen om in het bezit te komen van een jonge klappernoot, die als buit wordt beschouwd en daartoe met roode aarde is geverfd. Maar zelfs het kindergejuich verstoort de vrede van den stillen avond niet, het behoort bij het krekelgesjirp in het loofhout en het geroep van de nachtzwaluwen hoog in de kruinen der tjemaraboomen. Dit alles stemt samen tot een avondlied, waarbij het rythmisch geruisch van de golfjes op het strand den toon aangeeft.

Hoevele jaren staat daar reeds het oude paalhuis aan zee? Hoevele Papoea's zijn er geboren en opgegroeid? Reeds de overgrootvader van Paidari woonde hier als kind en is hier gestorven. Toen hebben vele nachten de langgerekte toonen van de klaagzangen geklonken. Tranen hebben de Papoea's geschreid over hun stamlid, dat zoo flink was in den strijd en zoo vlug met pijl en boog. Hij was de eerste knaap, die na het zwerven en woonplaats-zoeken der vaderen, hier het levenslicht aanschouwde en met hem groeide de stam tot een gevestigde samenleving in deze stille baai. Randawaja werd de kampong genoemd, dat beteekent: „vastgehaakt drijfhout,” want de stam van deze Papoea's was na veel zwalken in het leven tot rust gekomen hier, waar het leven goed was en rustig.

Na dien droeven dag zijn er steeds meer bewoners gekomen in het huis. De zonen van den ouden aanvoerder zijn gehuwd en hebben zonen en dochteren gewonnen. Paidari was de jongste zoon en nu is ook hij reeds vader.

Als de dakspanten en wanden van dat oude huis eens konden spreken! Dan zouden wij heel wat wonderlijks te hooren krijgen. Dan zouden wij hooren van angst en ontzetting. Want deze heidenen leven voortdurend in onzekerheid. Niet voor niets hangen er aan den buitenkant van dit huis de schedels van gespeerde boschvarkens. Dat is waarlijk niet om het bouwwerk te versieren. Maar in die beenderen zit kracht, welke deze arme heidenen noodig hebben om sterk te zijn tegen de booze machten, die, volgens de Papoea's des nachts om het huis sluipen en probeeren de bewoners ziek te maken.

In dit paalhuis groeide de kleine jongen op. Hij had hier zijn wereldje. Als moeder hem in slaap suste, luisterde hij naar het gesjirp van de kakkerlakken of staarde hij met zijn heldere oogjes naar het gespeel der vlammen van den haard. Langen tijd was vader thuisgebleven na den blijden dag van het geboortefeest. Hij mocht niet gaan visschen met de andere mannen, omdat hij een booze geest zou kunnen ontmoeten, die hem zou vergezellen als hij naar huis terugkeerde en het kleine kind ziek

zou maken. Daarom ook moest de vader, toen hij weer voor het eerst mede ging naar het bosch, om te jagen, een klein amulet om den hals dragen, een stukje wortelhout, om den boozen geest af te weren.

Toen het kind eenige maanden oud was, werd hem bij trommelslag en zang een beenring om gedaan.

Dan, na eenige maanden kwam het mooie Madohefeest. Dat werd weer een gloriëdag in Randawaja, een dag van veel drukte voor het oude paalhuis aan de zee. De wanden werden weer versierd en tusschen de bladeren van de dakbedekking steeg blauwe rook op van de feestvuren. De oom van het kleine kereltje (moeders oudste broeder), getooid met een felrooden lendedoek, was al vroeg in den morgen komen aanvaren in een kleine prauw. Na hem kwamen alle dorpsgenooten in luidruchtige stemming en brachten geschenken mee. Het huis schalde weer van feestgezing en trommelmuziek.

Eerst moest de oom den schelpen beenring verwijderen, dien het kind om zijn enkeltje had. Daarna hingen de vrouwen gekleurde bladeren en bloemen om den hals en de heupen van den kleinen baas, die met oogen, groot van verbazing dit alles zag gebeuren. Toen zalfde moeder zijn kroesharen met kokosolie, tot zijn hoofdje glom van 't vet. Alle Papoea's scharden zich in een wijden cirkel om den kleinen man heen. Deze stond daar, verlegen lachend, op een nieuwe pasgevlochten slaapmat.

De familie had voor veel eten gezorgd en alle vrienden en geburen zouden aanzitten aan het feestmaal. Nog nooit was het oude paalhuis zoo vol gasten geweest. Groot en klein vulde het oude bouwwerk. Iedere feestganger legde zijn geschenken neer op de slaapmat van den kleinen man. Blauw katoen, porseleinen borden en glanzende kralen lagen om hem heen. Een koperen gong klonk nu en dan met heldere klanken.

Toen begon de heidensche plechtigheid. Van sago-meel had men een koek gebakken, die den vorm had van een slang. Deze koek was heel lang. Boven in het oude paalhuis was een platform gemaakt.

Daar moest de kleine baas opklimmen langs een geschilden mast van een prauw. Oom hielp den kleine een beetje en duwde met zijn hand den verlegen jongen omhoog. Nu maakte men, tegen het Oosten, een gat in het bladerdak, waardoor de morgenzon een felle lichtbundel van gouden stralen zond. Het kind knipperde met de oogjes van zooveel licht.

Twee mannen, de oudsten van den stam, waren op het dak van het oude paalhuis geklommen en zetten het kind, dat door de dakopening was getild, naast zich neer op de nok van het dak. Zij hadden een kokosnoot bij zich. Nu wachtten zij even, tot de menschen, die zouden kijken naar de plechtigheid, naderbij waren aangekomen. Toen het laatste prauwtje op het

strand was getrokken, begonnen de mannen te zingen. Het was een zang ter eere van de zon:

„Aha, Dowani, E. Aha, Dowani, E.” (Daar is het licht - het licht).

Toen de opklimmende zonneschijf het kind gezien had, mocht het van de kokosnoot eten.

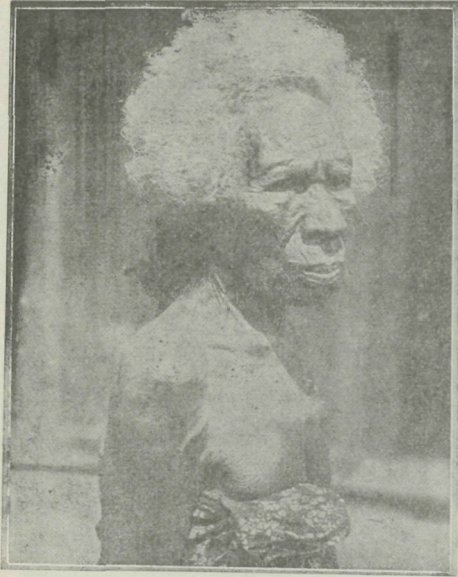
Maar eerst klommen allen van het dak af. De buitenstaanders repten zich om weer in huis te komen en getuige te zijn van wat nu volgen zou. De oom had de kokosnoot met een breed kapmes in tweeën geslagen en nu werd de versche kokosmelk over het hoofdje van den kleinen jongen uitgegoten. Daarna namen een paar vrouwen het kind op en daalden af in zee, waar ons vrindje werd gebaad. De kleine jongen huilde van schrik. Maar het koele zeenat deed hem goed en zijn groezelig lijfje frischte er erg van op. Toen de vrouwen weer in den kring van de feestgangers waren teruggekeerd, werden de oorlelletjes en het neusmiddenschot van den kleinen man doorboord. En dan volgde de maaltijd en deelden de huisgeenooten de ontvangen geschenken. Voortaan mocht het kind alles eten, ook vischsoorten en vruchten, die vroeger verboden waren.

Van nu af aan heeft de kleine jongen een naam ontvangen. Plechtig is die naam uitgesproken door een der oudsten, toen de schoongewassen knaap in het paalhuis wederkeerde. „Aitahi”, met dezen naam zal hij aangesproken worden. „Aitahi”, „stoere boom” is nu het jongste stamlid. Rijk is de familiegroep met hem, die door zijn kreten en gestommel nieuw leven brengt in het oude paalhuis aan de zee.

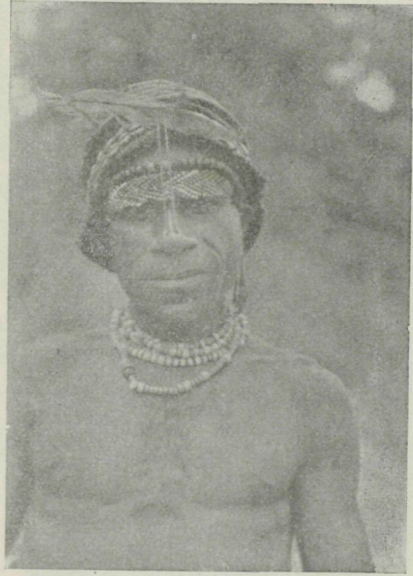
Zoo blijft dit sombere ruwhouten gebouw de beschutting van wat leeft aan Randawaja's kust. Als in den Westmoessontijd de regenvlagen neerstriemen op de bladerenvacht van het langgerekte dak, zitten de bewoners in hun vesting en gevoelen zich veilig geborgen. Als in duistere, maanlooze nachten de donkere nevelen het gebouw omhullen als een sluier en buiten bij het geklaag van den nachtwind de verre geluiden uit het woud klinken als de stemmen der rondwarende daemonen, dan rusten de Papoea's volstaan op hun slaapmatten om den smeulenden haard en weten zich geborgen voor de geesten. Als onder de stralende tropenzon de visschers hun geluk probeeren op de riffen en de vrouwen hun pootstokken planten in de mulle aarde aan den woudzoom, dan zitten de kinderen in het huis onder de hoede van een ouden man of vrouw en spelen er met de honden. De ouders weten, dat in het oude paalhuis zij veilig zijn voor gevaren.

Hier groeit ook Aitahi op en zal straks de aloude traditie der vaderen handhaven als hij het hoofd zal zijn van een gezin en om zich zal weten de goede geesten der gestorvenen, die gaarne toeven in de duistere schuilhoeken tusschen de dakspanten.

Oude Papoesche slavin.

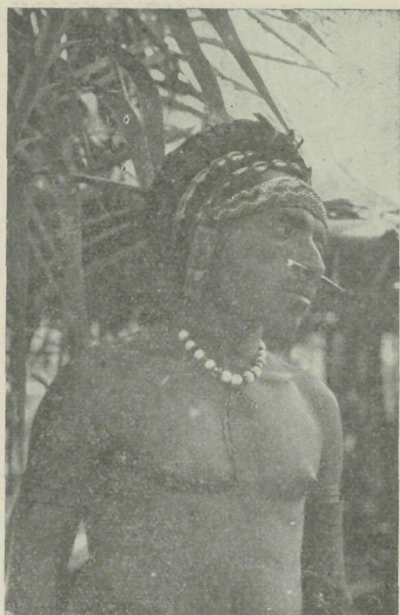

Binnenlander van Waropen-Kai.

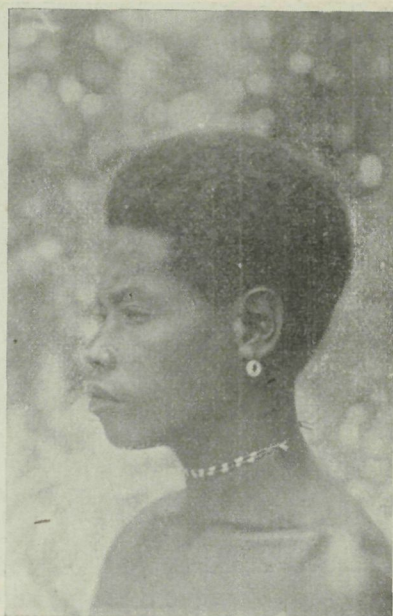

Kustdorp onder de palmen.

Binnenlander Mamberamo-rivier

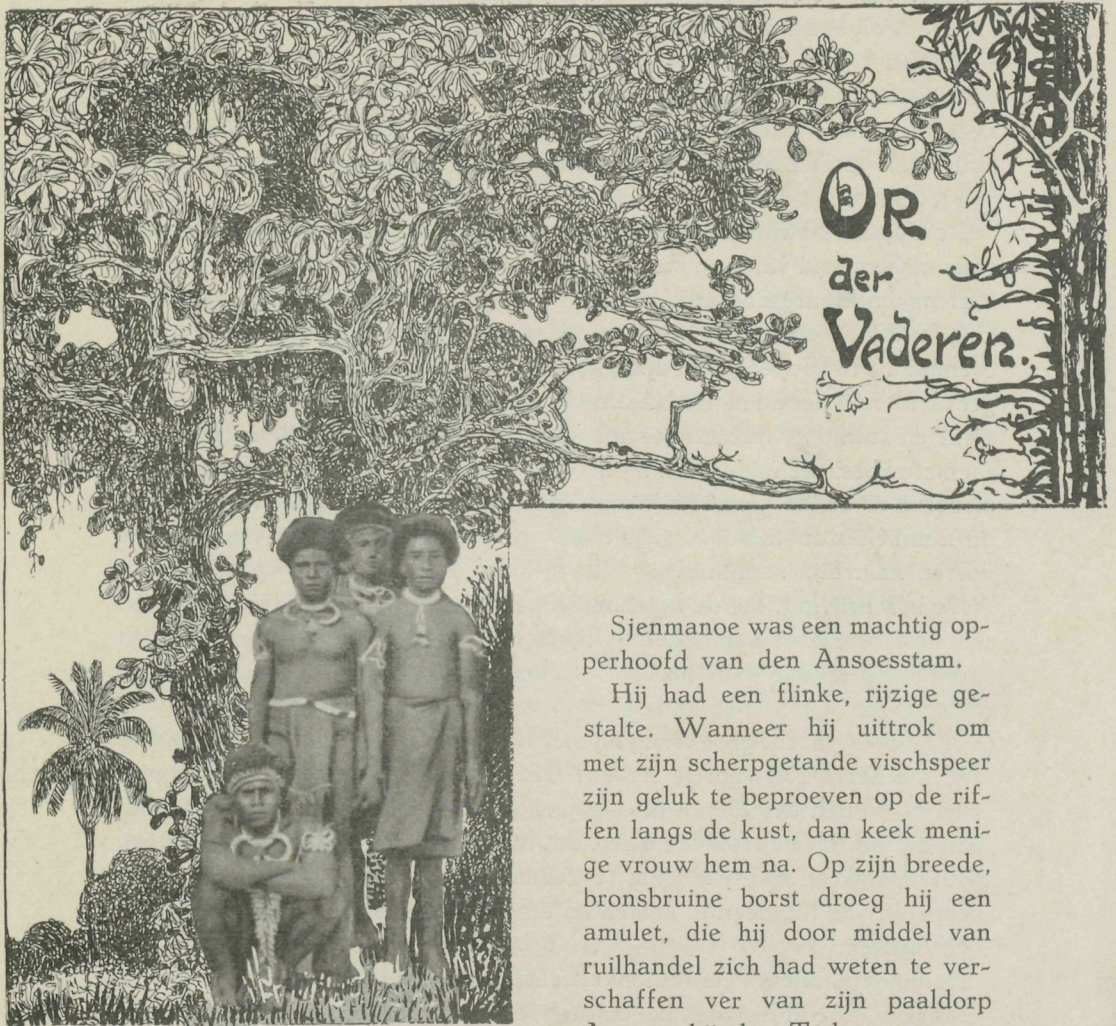

Sasori, een jongen die bij mij in huis kwam.

Oude Karero (toovenaar).

Sjenmanoe was een machtig opperhoofd van den Ansoesstam.

Hij had een flinke, rijzige gestalte. Wanneer hij uittrok om met zijn scherpgetande vischspeer zijn geluk te beproeven op de riften langs de kust, dan keek menige vrouw hem na. Op zijn breede, bronsbruine borst droeg hij een amulet, die hij door middel van ruilhandel zich had weten te verschaffen ver van zijn paaldorp Ansoes, bij den Tadate-stam.

Laat ons deze amulet beschrijven, want wondere kracht school er in en meer dan loutere versiering omvatte ze. Wie de maker er van was, is onbekend gebleven.

Een tiental kleine platte rib-beentjes van een kangoeroe, blank gepolijst en aan weerszijden doorboord, waren vastgehecht in een vlechtwerk van dunne rotan. Dit vlechtwerk was breed en met boomhars ingesmeerd, waarop roode zaden blonken, tusschen een omzooming van platte schelpjes. Van het vlechtwerk hing een breede franje af van menschenhaar.

Meer dan versiering was dit kunstig gewrocht, het was een bron van kracht. Volgens zijn stamgenooten, lag het geheim van Sjenmanoe's doelzekerheid bij het pijlschieten in dit borstversiersel, — sproot de kracht, waarmede hij zijn pagaai wist te trekken en de golven van de branding te keeren, in deze krachtbron. Door dit kostbaar bezit kon de drager zelfs onder een geestboom loopen, zonder dat de soeanggi (boomgeest) hem zijn levenskracht roofde.

De Papoea's van het paaldorp geloofden dan ook in een voortdurende onkwetsbaarheid van hun stamhoofd vanwege zijn kostbaar bezit.

Eens waren afgezanten van een verren binnenland-stam van Momi gekomen, dagen ver door het oerwoud, om te probeeren de krachtbron van Sjenmanoe te koopen. Hun aanbod zou menigeen het hoofd op hol hebben gebracht. Zij toonden den bezitter een rol slangenhuid van bijzondere kleur en sterkte. Zij ontrolden uit de bladeren-ompakking de soepelste en zachtste koekoeshuiden. En bij dit alles boden zij aan, dat Sjenmanoe zou medereizen en de gast zijn in hun dorp om uit de maagden, die daar in de familiehuizen toefden, zich twee vrouwen te kiezen en die mede te voeren naar zijn stamhuis.

De beschrijving, die de afgezanten gaven van die maagden, deed voor een wijle een gloed van begeerte glanzen in de diepzwarte kijkers van het opperhoofd. Maar toch had hij slechts een minachtenden lach om het ijdele pogen der binnenlanders.

„Tot wien, meent gij,” vroeg hij met fluisterende stem, „dat gij gekomen „zijt, om dezen ruil voor te stellen? Ben ik naakt, dat gij mij dekken wilt „met de huiden der dieren uit uw jachtgebied? Zijn er in de kustdorpen „van dit land geen vrouwen meer, dat ik zoo ver zoude reizen om mij een „paar dochteren van uw stam te nemen? Gij hadt u de moeite kunnen „besparen van hierheen te komen en de gevaren daaraan verbonden, kun- „nen ontzien.”

De binnenlanders keerden onverrichter zake terug.

Maar wat heeft die Sjenmanoe gesnoefd over dit bezoek. Trotscher dan ooit hief hij het hoofd, naden terugkeer der binnenlanders. Dat zijn macht en roem zoo ver ging, dat zelfs die miserabele wortel-eters van de verre bergen zich begeerig tot hem hadden gebogen, dat was het vertellen wel waard.

Op eenmaal kreeg Sjenmanoe het druk. Hij herinnerde zich een bespreking met de hoofden van het naburige paaldorp Papoema. Te lang reeds liet hij hen wachten op hun voorstel om bij het haardvuur in hun dorp een oude veete te beslechten. Met een man of acht trok hij er heen. De bespreking kon hem bitter weinig schelen, maar — om nu en dan tusschen

de traaglopende breedsprakigheid der mannen, zoo onder den schijn, dat hij en passant even een opmerking maakte, te kunnen snoeven over het weggezonden gezantschap en zijn rijk bezit aan kracht door de zeldzame amulet, dat was het slikken van al de praatjes der Papoema-lieden wel waard.

Ook moest hij noodwendig naar Pom en Serewin. Ditmaal gold zijn komst een paar familieleden bij die stammen, die hij voorheen nauwelijks had aangekeken, maar die nu getuigen werden van warmgekoesterde verwantschap.

Met tabak en pinang kwam hun oom hen herinneren, dat zij zusterskinderen en geenszins vreemden voor hem waren. Maar oom rekte zijn bezoek wel heel erg lang en bij de vele stamleden die, tuk op tabak en sirih, deelgenoten waren van dit beleefdheidsbezoek, vond hij alweer een mooie gelegenheid te vertellen van de afgezanten, die hun aanbod onbeantwoord zagen.

Eenigen tijd na de komst van de binnenlanders, kreeg een machtige ziektegeest de overhand over een deel van West-Jappen. Vanwaar die geest gekomen was? Wie zal het zeggen! Op eenmaal was de booze geest er en wierp talloos velen op hun slaapmat, waar zij in koortshitte zich wendelden en overdekt werden met booze zweren (de pokken).

Ook het groote dorp van den machtigen Ansoes-stam werd aangetast.

Wie zal beschrijven de schrik en ellende, die over de menschen kwam?

Velen vluchtten in de mangrovenbosschen der moerassen of zochten een toevlucht in verre valeien, om aan de macht van den ziektegeest te ontkomen. In alle haast trok men weg. Voldoende tijd om voedselvoorraad op te doen, gunde zich niemand. Gebrekkige ouden liet men achter om als slachtoffer van den boozen geest te vallen. Medelijden en liefde voor de ouders kenden de heidenen niet.

In een kleinen bergkampong, Tatoei, vond Sjenmanoe met zijn vrouwen en kinderen een onderdak. Hier was hij voorloopig veilig.

Te midden van dood en ellende werd de paalhut van Tatoei een toevluchtsoord voor velen. Nooit had Sjenmanoe het zoo goed gehad als thans.

Want de arme schrikbevangen lieden zochten hulp bij de krachtbron van het opperhoofd. Deze amulet hing niet meer op de borst van den held, maar lag op een blauw porseleinen bord onder een bruingedord blad van den broodboom. Dagelijks kwamen er stamleden, die hun gaven legden op de para-para (platvorm) van het paalhutje en die dan, als hun offer voldoende waarde bleek te bezitten, hun hand mochten leggen op de amulet. De kracht van dit voorwerp zou voldoende blijken hen te behoeden voor den ziektegeest.

En als zij na hun offer, toch stierven? Wat ging dat Sjenmanoe aan! Wie zal de raadselachtige grillen van zoo'n ziektegeest begrijpen? De krachtbron was sterk, maar de offers waren wellicht niet allen zuiver geweest.

Sjenmanoe had een goed leventje daar te Tatoei en hoewel de menschen bij tientallen tegelijk stierven, de macht van den boozen geest scheen hem voorbij te gaan.

Nu leefde er in den Ansoes-stam in die dagen ook een oude, magere medicijnvrouw. Zij was langen tijd het middelpunt geweest van de begeerte der lieden naar kracht in dagen van lijden en beproeving.

Wie kende Taboerai niet? Zij stond in directe verbinding met de twee machtige hemelvrouwen Ingkoenoem en Wawiderapi.

Als er een doode in het paalhuis lag, dan werd Taboerai geroepen om zich in verbinding te stellen met de schim van den overledene. Dan zong de oude met trillende stem haar zangen en vroeg de schim of zij geen bezwaren zou maken, dat men haar goederen ging verdeelen onder haar nakomelingen.

Als het gebeente van den afgestorvene werd verzameld van de boschstellage's en het feest van de koja's (rouwkappen) werd gevierd, waarbij de weduwen haar bladeren-vermomming aflegden, dan zong Taboerai haar piadori-zang en legde haar rimpelige hand zelve om den hals der nabestaanden het gevlochten snoer (piadori), waardoor deze te kennen gaven, dat zij hun dooden niet vergaten.

Het was deze Taboerai, de listige oude medicijnvrouw, die met leedwezen de macht van Sjenmanoe zag toenemen. Zij werd vergeten en hij werd algemeen geëerd. Wat zij bedacht om aan die hulde een eind te maken, is het bewijs hoe listig de Papoesche vrouwen zijn en hoe zij, die in de heidensche samenleving een slavinnenplaats innemen, in werkelijkheid het lot der mannen in haar hand hebben.

Met buitengewone handigheid wist de oude vrouw de vluchtelingen voor den ziektegeest te naderen en onder de macht van haar woord te krijgen.

Als een schim gleed zij tusschen de grillige stammen der vloedboomen naar de boschhutten in de modderkreken van het oeverland. Hier vond zij één, elders meerdere gezinnen bijeen.

Overal won zij de harten der verslagenen door haar medeleven en wijze woorden. Dan wist zij het gesprek te leiden naar de kracht, die er schuilde in de krachtbron van Sjenmanoe. Zij prees zeer die krachtbron en den bezitter. Maar na een breedvoerige hulde kwam dan een zucht. Dan begon zij voorzichtig te praten over de oorzaak van deze ellende en

wie dien ziektegeest mocht hebben opgeroepen en gezonden naar hun woonplaats.

In weldoordachte zinnen bouwde de listige oude dan haar conclusie. Immers, er waren gezanten geweest, die de krachtbron begeerden. Zij werden onverrichter zake weggezonden. Wat was er in hun hart, toen zij terugkeerden naar hun verre woonplaats? Waren zij wellicht verstoord geweest over den hoon, die in Sjenmanoe's woorden had geklonken? Was deze niet onvoorzichtig geweest om de goede bedoelingen der afgezanten te beloonen met een spotlach?

Was ten slotte de komst van den ziektegeest niet toe te schrijven aan die krachtbron van Sjenmanoe en zaten de roepers van het onheil niet daar in het binnenland?

Deze schijnbaar hardop gedachte veronderstellingen van de oude medijnvrouw werkten nochtans als olie in het vuur. Wat de oude veronderstelde, werd zekerheid voor de vluchtelingen, die in het ongemak van hun moerasleven zuchtten naar de rust van het dorpsleven, die thans zoo wreed was verstoord.

Als een loopend vuurtje verbreidde zich die zekerheid; de afgezanten en hun stamgenooten hadden uit wraak voor de beleedigende houding van Sjenmanoe dezen ziektegeest opgeroepen en over Ansoes gebracht.

Wie zal zeggen wat een oude vrouwenpraatje vermag?

De Papoea's gingen hun speren scherpen, hun pijlen spitsen. Er werden kapmessen geslepen bij het stille licht van het zevengesternte, welks gloed (omdat deze hemellichten zulke gewichtige vrouwenjagers zijn en onvermoeid de drie hemelmaagden najagen) zoo heilzaam werkt op de wapenscherpte. Zelfs Sjenmanoe, die aanvankelijk om de woorden van Taboerai had gelachen, kon tenslotte geen weerstand bieden aan de algemeene veronderstelling en werkte zelf het hardst om zijn wapentuig in orde te hebben.

Toen zijn de overgeblevenen van de, door de pokken zoo sterk gedunde bevolking, opgegaan ten strijde in het binnenland, om daar het paaldorp der booze geestenroepers te omsingelen en de schedels der binnenlanders te vellen.

Wat Taboerai in stilte hoopte, is ook geschied. Sjenmanoe keerde niet weer van dezen sneltocht. Hij viel ten prooi aan een verbitterden vijand en met hem is de krachtbron overgegaan in handen van Goefasai, het hoofd der vijandige stammen. Want de koppensnellers vonden geen verasten en verslagen vijand, die gemakkelijk ten offer viel aan hun wraak, maar een gewaarschuwde troep goed gewapende strijders, die niet verrast,

maar waakzaam de sluipmoordenaars afwachtten en terugdreven, na verlies van hun aanvoerder.

Wie had deze lieden gewaarschuwd, dat zal wel een altijd onopgeloste vraag blijven. Zooals er in dit land met zijn geheimzinnigheden zooveel raadselen bestaan, raadselen der natuur en raadselen van het menschenhart, dat altijd de bronwel is geweest van booze gedachten en wreede begeerten. Zoo kreeg de krachtbron van Sjenmanoe een nieuwen bezitter, maar het gebeente van den trotschen hoofdman verging ver van het paaldorp, waar hij eens praalde met zijn fataal bezit.

De wijde oceaan glinstert in het melkwitte licht van de volle maan. De palmen aan het strand van het eiland Noemfor wuiven, als groote waaiersilhouetten tegen den sterbezaaiden hemelkoepel. Vanuit het woud klinkt de verre roep van een nachtvogel. Somber verheft zich de rotsige wand van kaap Ikersbari. Deze kaap is heilige grond voor de heidenen van dit vergelegen eiland. Op de afgeplatte hoogte van de rotskaap

immers liggen de groote schaalvormige koraalsteen waar de zielen der afgestorvenen hun laatsten maaltijd ontvangen, voor zij naar 't zielenoord Meoskorwari vertrekken. Rhythmisch breekt de rulle deining van den oceaan in dit nachtelijk uur, tegen de rotsblokken van de kaap. Een witte nevel stijgt op en hult het plateau in vochtige dampen. Zie, daar zweven de geesten der afgestorvenen aan en reien ten disch. De maan beschijnt de wazige vormen der schimmen en wie vanaf den zoom van het oerwoud staart naar Ikersbari's hoogte, kan niet twifelen aan de aanwezigheid der geesten.

Straks, als de ijle glimp van het eerste morgenkrieken langs den nachtelijken hemel glijdt, dalen de zielen langs het dauwbeparelde gesteente af in de nautilusschelpen op het oeverzand, om weg te vluchten voor de komende zonnestralen. Dan zeilen zij in die schelpen over den oceaanoebezem weg nog vóór Kuriai, de zonneheld, zijn glanzend zonnescild uit den lendedoek heeft gehaald, waardoor de nachtschaduwen vluchten. Want de zielen der gestorvenen schuwen het daglicht en behooren in het rijk van de schaduwen.

De oude Kemon, de medicijnman (moon) van Pakriki zit onder het ruige bladerdak van zijn paalhuis en hakt uit een stuk hard hout een korwar. Bij het eerste morgengloren van den nieuwen dag is het stamhoofd Kabisai bij hem gekomen en heeft, zonder een woord te spreken, het stuk donkerbruine hout neergelegd voor den moon. Deze heeft ook geen woorden noodig om Kabisai te begrijpen. Het is nog niet zoo heel lang geleden, dat er in diens huis weerklonken de langgerekte kreten van een doodzang. De eerstgeboorne van het stamhoofd, een flinke jongen, was na korte ongesteldheid overleden — de steunbalk van Kabisai's huis was weggerukt; de schim van het geliefde kind was heengesneld naar de rotshoogte van Ikersbari. Wat restte den bedroefden ouders nog meer dan in droeve klachten te weenen over hun verlies. Zóó groot was de achting der stamleden voor hun hoofd, dat geen mensch achterbleef, toen de oproep kwam voor het doodenfeest en deelname aan de lijkzangen.

Nu is de tijd gekomen om een korwar te maken voor den jongen. Voor een eerstgeboorne past het om hard hout te kiezen en Kabisai kon geen gaver, mooier stuk gekozen hebben. Stil is het in het paalhuis van den moon. De bewoners zijn naar de tuinen en boschhutten. De oude houtsnijder is alleen. Maar, wanneer hij zich buigt over het werk, voert hij, fluisterend, een gesprek. Dat is zoo zijn gewoonte, als hij alleen is. Hij spreekt met de schim van zijn vader, die hem de tooverspreuken leerde en de krachtbronnen deed kennen, waardoor hij nu een groot medicijnman is geworden. Ook de kunst om korwar's te maken leerde hij reeds jong van zijn vader. Nu is er geen moon te vinden in de geheele Geelvinksbaai, die mooier en beter werk aflevert dan Kemon.

„De lengte zal ik maken, als die ik af meet van den top van mijn middelvinger tot de punt van mijn elleboog. De breedte van het slangenschild, dat de korwar moet vastklemmen, zal zijn als de lengte van mijn hand,“ zoo prevelt Kemon, terwijl hij met vaste hand het kapmes slaat in het ongevormde houtblok. Hier is een kunstenaar aan het werk, die onbewust van zijn talent, den vorm kiest van het houten beeld. Dat ruwe stuk hout zal onder zijn hand gaan veranderen in een grillige gestalte, van vreemde

lijnen den traditioneele vorm. Reeds komen die vormen te voorschijn uit de wegspringende spaanders en schilfers; het abnormaal groote hoofd, de kleine romp en het slangenschild waarop de groote schedel rust. Maar het fijnere snijwerk aan dit werkstuk mag Kemon nu niet maken. Dat moet bewaard blijven tot het avond is en de stamleden terug zijn in de paalhuizen. Kabisai zal dan zeer veel lieden uitnoodigen om plaats te nemen rond het opflikkerend haardvuur. Hij zal niet karig zijn in het deelen van lekker eten, tabak en pinang. Dan zullen de doodenzangen klinken en ieder zal van harte instemmen, want de kracht van het gezongen doodenlied is van bijzondere kracht voor den moon, die onder het zingen zijn snijmesje laat gaan langs de beeldvormen en de fijnere figuurtjes in het harde hout vast legt.

Dat gebeurt niet op één avond. Daar gaan verscheidene avonden mee heen tot de korwar klaar is.

Zoo is Kemon, de moon, een man van groote beteekenis in zijn stam. Hij heeft de macht om „or” te roepen en vast te leggen, ook in deze korwar, waardoor de stamleden, die nog in het land der levenden vertoeven, contact houden met de kracht der schimmen van Meoskorwari, het doodenland. Die kracht kan men in dit ondermaansche niet missen!

Wanneer de korwar eindelijk klaar is, zijn de avonden van doodenzang en maaltijden afgeloopen. Schijnbaar gaat het leven der Papoea's weer in rustige banen van de gewone dingen, waarbij het verzamelen van leeftocht (visschen, jagen en tuinen maken) de uren der dagen vullen. De korwar heeft een plaatsje gekregen in een hoek van het donkere paalhuis, waar heel spoedig een draperie van spinrag de naakte vormen van het houten kereltje dekt en insectengetijlp de zang is, waarnaar dat houten manneke schijnt te luisteren. Niemand kijkt meer naar het beeldje om.

Maar als later, Kabisai, na een overvloedigen maaltijd van niet al te versche schildpadeieren, ziek op zijn slaapmat ligt en zich wentelt en keert en steunt en klaagt over de stekende pijnen in zijn buik, — als later de stamleden in een dichten kring zitten om den lijdenden man en hem alle versche buitenlucht rooven door hun intense belangstelling, dan komt het uur, dat de moon Kemon, zijn kracht als helper kan toonen.

In den walm van de rookende haardstede, onder het stemgegons der verbijsterde omzittenden, die met oogen, groot van angst, staren naar de stuiptrekkingen van hun stamhoofd, verschijnt Kemon als een schim.

Maar nauwelijks is zijn komst opgemerkt, of een diepe stilte valt in. Van den moon verwacht ieder de hulp, die hier zoo hoog noodig is. Zal hij in staat zijn nieuwe „or” te brengen aan Kabisai, die nu als een geslagene neerligt? Ziet, de moon is kalm bij alle angst rondom. Hij is doelzeker en

gaat rustig zitten, waar anderen van onrust schuifelen, met knikkende knieën. Het is ook voor de stamleden zoo vreeselijk, om weer in aanraking te komen met één, die zichtbaar werd gevangen in de strikken der daemonen en die zoo dicht nadert het schimmenrijk, het vreeselijke onzekere!

Op zijn vraag, biedt Kabisai's eerste vrouw den moon het beeldje van den gestorven zoon. Kemon zet zich aan het voeteneind van den kreunenden man. Hij verbergt zijn hoofd onder een kap van gevlochten pandaanbladeren, zoodat in dit schemerige huis zijn gelaat niet meer is te herkennen. Dan neemt hij de korwar in zijn hand en roept den naam van den doode, voor wien het gemaakt is. Na lang roepen, waarbij alle omzittenden met voelbare spanning toezien, begint de hand van den moon te beven. Dat is wel reeds een goed teeken, maar antwoord komt er nog niet. Nu vangt Kemon aan allerlei beloften te prevelen. Hij belooft de schim van den overledene tabak en pinang. Telkens weer klinkt in het stille huis zijn lokkende roepstem. Slechts het kreunen van den zieke en het zuchten der omzittenden mengen zich met de stem des roependen. Maar ziet, op eenmaal vaart een huivering door Kemon's gestalte. De bevende handen vermogen nauwelijks het houten beeldje vast te houden. De geest van den overledene is in het hout gevaren, of zweeft om de korwar heen en heeft die als zetel gekozen.

Nu spreekt de moon den geest aan: „Wil je mijn beschermgeest „Rumanbrauwndi” vragen bij mij te komen?” Want Kemon beweert, dat die geest van zijn voorvader, den goeden daemon, hem helpt en raad geeft. Nu denken de omzittenden, dat de geest van den doode weer heenvaart naar Meoskorwari om den daemon van Kemon te zoeken. De handen van den moon zijn stil geworden. Het contact met het schimmenrijk is verbroken. Het wordt wachten en wachten..... De spanning der aanwezigen blijft — het kreunen van den zieke houdt aan.

Maar weer herhaalt zich de siddering in het lichaam van den moon. Alle oogen zijn op hem gericht. De schim van Rumanbrauwndi vaart in hem. Wondere woorden klinken van Kemon's lippen. Niemand kan die taal begrijpen. Het is de sprake van het schimmenrijk. De beschermgeest vertelt, wat men met den zieke doen moet.

Als na een poosje van vermoeiend beven en prevelen eindelijk Kemon de handen laat zakken en het zielenbeeldje neerlegt op de niboenglatten van den vloer, is de spanning gebroken. Er komt een algemeen gemompel en gepraat los. De schim is uit den moon vertrokken — de korwar heeft zijn dienst gedaan en kan weer in het duistere hoekje opgeborgen worden. Nu weet Kemon wat hem te doen staat en zal hij de kruiden gaan zoeken,

hem door den geest genoemd, die hulp en verzachting zullen bieden aan het lijdende stamhoofd.

In den nacht na het oproepen van de schim uit het geestenhuis, keert Kemon weder in het paalhuis van Kabisai. In zijn hand is een bamboekoker, gevuld met een krachtige zalf, bereid uit varkensvet, kruiden en klapperolie. Weer rijen zich de stamlieden om den zieke om deelgenoot te zijn van den heilzamen arbeid van hun moon. De smeulende vuurhaard wordt opgerakeld. Bij 't opvlammen van 't vuur vangt Kemon aan den lijder te helpen.

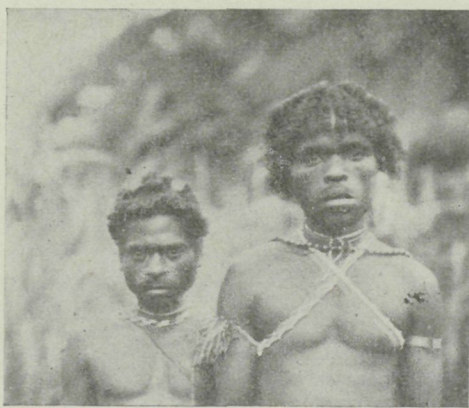
Hij balsemt het bronsbruine lichaam van Kabisai en zingt daarbij een lied op een eentonige wijs:

„Rumanbrauwndi kwam over de wateren der groote zee, gedragen op „wieken, die den westenwind vingen en zwelden tot zeilen, waarmee de „schim haar reis aanvaardde.

„De bode naar Meoskorwari werd geroepen door Kabisai's korwar. „Sterk was de stem van den slaaf, die hem riep. Maar Rumanbrauwndi „liet zich vinden.

„Nu balsemt de slaaf met de gave der goede daemonen den lijdenden „Kabisai.”

Kabisai genas van zijn krampen en Kemon ontving als dankoffer voor de hulp, waarmede hij de verloren „or” had teruggebracht, een lendegordel van blauw katoen; drie vaam lang en sterk van weefsel.

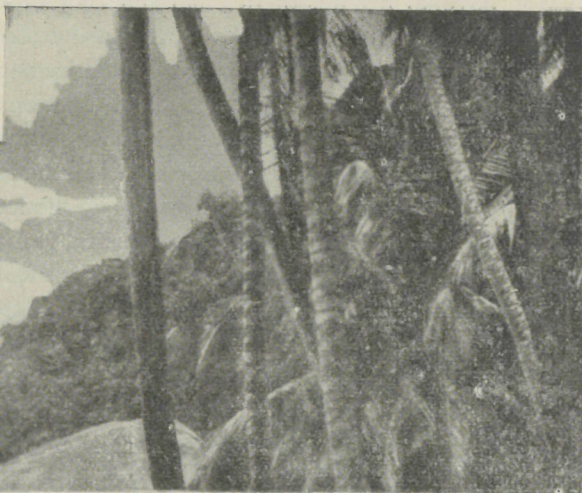
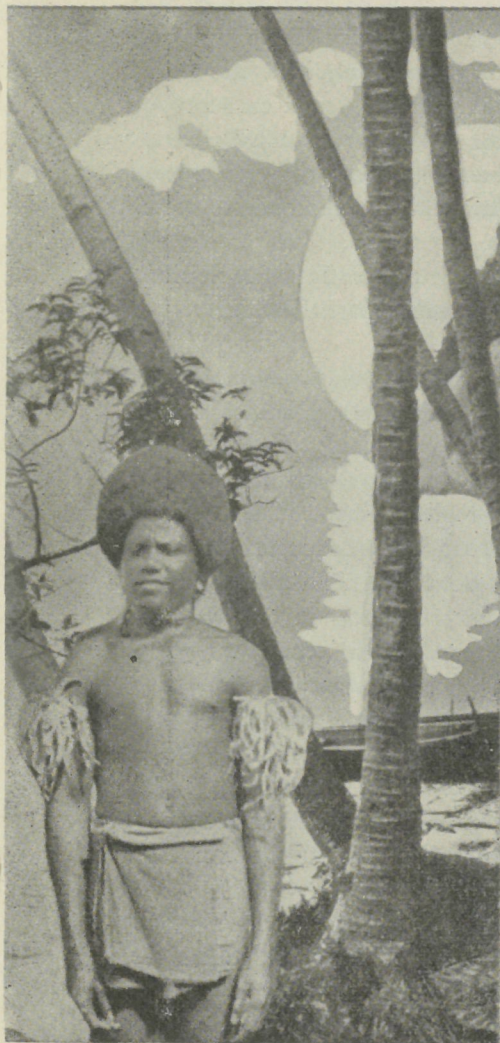
Een groep binnenlanders van het Manberamo-gebied.

— Langs Papoea's kust.

Morgenrood.

Zoals in de voorgaande stukjes geschetst is, zoo was Nieuw-Guinea, zoo is het nog voor een groot deel. Voor een groot deel, voornaamlijk in het binnenland, waar nog geen Zending gewerkt heeft, terwijl voor velen in de kuststreken een nieuw licht is opgegaan.

Nemen wij het geweldig wereldgebeuren in oogenschouw en letten wij tevens op de openlegging van Nieuw-Guinee, dan kunnen wij niet anders dan dankbaar zijn, dat reeds vele tientallen jaren gewerkt wordt, om de Papoea's op te voeden tot een menswaardig bestaan, door

eenvoudig onderwijs in de kampongscholen en de opbouwende prediking in de kleine woudkerkjes. Het was een worstelen der zendelingen tegen tal van moeilijkheden, een strijden tegen een verleugende traditie en menschonteerende zonden, maar de energie en het uithoudingsvermogen,

bovenal het geloof der mannen en vrouwen in dienst des Heeren is niet vervegeefs geweest. Daar beieren des Zondagsmorgens van Fak-Fak tot in de Humboldtsbaai de kerkklokken der eenvoudige kerkjes en duizenden, bruine Christenen gaan op tot eer en aanbidding van den Almachtige, die in Christus den Heer, ook voor hen geworden is de Bron van eeuwig heil. Daar klinken langs Nieuw-Guinea's kusten en kapen, in de paaldorpen der Papoea's de vroolijke liederen der schooljeugd, die in de volksschooltjes de eerste beginselen van taal, rekenen, lezen en schrijven ontvangt en vanwaar menige flinke knaap met zijn „Tamat-beladjar” (eind-diploma) komt als een bewijs, dat een volk, eens als dom, lui en verdierlijkt gekenmerkt, is op te voeden tot flinke, gehoorzame onderdanen.

Het onderwijs, de prediking, de sociale bemoeiing en de medische hulp der Zending, hebben een ommekeer teweeg gebracht in het leven van onze Papoea's.

Door de verschillende maatschappijen, die het voortijds zoo onbekende Papoealand in kaart gebracht hebben, hun boortorens plaatsten om de petroleum te winnen, die in dit gebied aanwezig bleek te zijn, en het isolement van Nieuw-Guinea aldus hebben opgeheven, worden nu de Papoea's op eenmaal in aanraking gebracht met andere volken en met een geweldige cultuur. Maar de opgeleide jongeren worden als de meest bruikbare krachten in dienst van de groote maatschappijen genomen.

De belangen der Zending komen hierdoor eensdeels in het gedrang. Honderden verlaten hun paaldorpen voor maanden achtereen, jonge menschen, door goeroe's opgeleid, eerst op school, later in het Gemeentewerk, om tenslotte de kern der Gemeente te vormen, zij trekken nu weg en wonen met massa's te zamen in koeli-barakken.

Zullen zij standvastig blijven in hun geloof?

Dat het Zendingswerk in de laatste tientallen van jaren tot zoo'n groote vlucht gekomen is, is voor een groot deel te danken aan onze Papoesche evangelisten.

In de veertien jaren, dat ik als zendeling onder de Papoea's mocht arbeiden, maakte ik twee belangrijke perioden in de geschiedenis der Zending mede. Dat waren de jaren 1920 tot 1927, de jaren van betrekkelijke welvaart, toen eerst de paradijsvogel-jacht en later de uitvoer van boschproducten een niet onbelangrijke bron van inkomsten voor de Papoesche samenleving vormden. Daarna de jaren 1930 tot 1935, toen de algemeene wereldcrisis ook op de verre stranden in onze Koloniën haar ontwrichtende macht deed gevoelen.

De tochten der kustbewoners naar het binnenland om paradijsvogels te

jagen of boschproducten te verzamelen, waarbij de inboorlingen wekelang in ongezonde streken vertoefden — malariakoortsen opliepen en in onderlinge twisten over eigendomsrecht van jachtgebieden etc. elkander verwonden en doodden — deden het sterftecijfer der bevolking stijgen. Hoe remde dit alles ook ons zendingswerk. Maar al te vaak waren de dorpen bij ons bezoek als uitgestorven. Slechts ouden van dagen en zieken vertoefden in de paalhuizen boven zee. Ieder die dragen of jagen kon was op winst uit. Het onderwijs leed door herhaald schoolverzuim der jongens en des Zondags zagen onze Inlandsche helpers maar weinig kerkgangers. Bovendien ging het grootste percentage van de winsten in de handen van de Chineezers, die moeilijk verkregen producten met tokosnuisterijen betaalden en de Papoea's aan onnoodige zaken hielpen, welke meer dan duur werden betaald.

Toen kwamen de magere jaren van 1930 tot heden en wie weet hoe lang nog!

Moge ook op Nieuw Guinee de gevolgen van den crisistijd ernstig gevoeld worden, duidelijk is ons gebleken dat *crisistijd* kan worden *Christus' tijd!*

Op het eiland Jappen, (waar ik in de afgelopen zeven jaren mocht arbeiden) hebben we juist in de dagen van besnoeiing en beperking wondere dingen zien plaatsgrijpen. De uitvoer van boschproducten werd stop gezet en daardoor de invoer sterk verminderd. Copra die in 1920 per picol nog 12 gulden opbracht, kon nu voor 2 gulden per picol geen afnemers vinden. Armoede kwam in de paaldorpen der Papoea's. Het aspect der kampongs is veranderd. We betreuren het verdwijnen der uiterlijke welvaart, waarvan gescheurde en afgedragen kleeren en stukgedraaide petroleumlampjes nog de ontsierende overblijfselen zijn. We constateeren echter met blijdschap, dat allerwegen de bevolking tuinen is gaan aanleggen en de kampongs steeds vol lieden zijn, waardoor de samenleving in normale verhouding is gekomen. Dat daardoor ook kerken schoolbezoek zeer zijn verbeterd, behoeft geen betoog. Vooral het geestelijk leven der Papoea's heeft een verblijdende loutering ondergaan. Inderdaad, crisistijd werd hier Christus' tijd.

We leven in een tijd van groote problemen. Voor het zendingswerk is momenteel wel het grootste probleem hoe wij de steeds breeder wordende kloof van *verminderde* inkomsten en *uitbreidend* werk zullen overbruggen.

Want het gaat nu eenmaal niet aan om te zeggen: „Laten de zendelingen maar wat minder hooi op de vork nemen” — of „laat de zendelingen maar roeien met de riemen, die zij hebben.” Kijk, dat klinkt o zoo practisch

en zoo verstandig, maar zendingswerk is geloofswerk en God zelf plaatst ons voor de moeilijkheden, die nu eenmaal niet als een handelszaakje kunnen worden afgedaan. Hier valt niet te transigeeren, want het is Gods werk en waar Hij de deuren opent, mogen wij niet gaan sluiten. DAT het Gods werk is zal u straks duidelijk worden.

We konden dan alleen maar probeeren om den nieuwen weg te gaan en bij het vermeerderen van vragen om helpers een korps vormen van jonge mannen, die met goed gevolg de school hadden doorloopen en die nu als Evangelisten onder de stammen in het binnenland en op Jappen's Noordkust, ook straks in het pas geopende gebied van Waropenkai zouden gaan werken.

Dat er tallooze bezwaren waren, laat zich denken. Deze jongens, die wij alzoo als een leekenelement in den arbeid inschoven, hadden geen bijzondere opleiding genoten en werden na een examen, dat wij hen afnamen, toegelaten.

Ik wil straks over enkelen hunner wat vertellen. Eerst even opgemerkt, dat God het werk dezer jongemannen rijk gezegend heeft. Hun arbeid bracht een paar belangrijke en practische wijzigingen in het bestaande werk.

Allereerst zijn het allen *zonen des lands* en waar in vele kustdorpen (tot op heden) onderwijs en prediking in de *Maleische* taal werd gegeven, komen zij allen met de prediking in de *volkstaal*. Een belangrijke maatregel, dien ieder, die weet hoe moeilijk het is om vooral de ouden in de Maleische taal te bereiken, zal toejuichen. Het werk dezer Papoesche Evangelisten is niet uitsluitend catechisatie geven en prediken. Hoe is nu hun werkmethode?

Een Papoesche Evangelist heeft een kleine toelage, tractement geniet hij niet. De gemeenschap, waaronder hij komt te werken, moet beloven om de leider te laten delen in den jachtbuit en opbrengst der tuinen. Waar de Papoesche samenleving een communistische is en men gezamenlijk op jacht en vischvangst gaat of de bosschen rooit en de terreinen schoonbrandt tot tuingrond, is deze eisch geen bezwaar. Bovendien gaat de Evangelist mede op jacht en werkt mede in de tuinen. Hij wordt als stamlid opgenomen en komt daardoor niet als een „meerdere” boven zijn gemeenteleden te staan maar is hunner één. Het duurt dan ook niet lang of men ziet in den Evangelist allereerst den socialen leider en in stede dat het medewerken het prestige van den Evangelist schaadt, werkt het juist mede om hem geestelijk overwicht te bezorgen. Zoo gaan de mannen en jongens uit om voedsel te zoeken. Waar de uitvoer is stopgezet moet men

wel aanpakken om het maagdelijk woud om te werken tot een vruchtdragenden akker. Voorwaar geen kleinigheid in de tropen.

Stel u voor zoo'n groep primitieve akkerlieden. Zij willen gaarne een schoonen, rijken oogst hebben, maar tal van moeilijkheden wachten. Zal men, voordat men met het kappen der woudreuzen aanvangt een offer brengen aan de boomgeesten? Dat deden vroeger de voorvaderen ook wel, in den tijd dat de stam nog met roofbouw het voedsel won. „Neen”, zegt onze Evangelist. Die boomgeesten kunnen ons geen schade berokkenen, als wij een sterkeren Helper aan onze zijde hebben en die sterkere Helper dat wil Toehan Jezus voor ons zijn.”

Dan knielt de Papoesche leider neder en vraagt aan den Heiland om Zijn onmisbaren zegen op het moeilijke en zware werk.

Ik denk aan mijn helper, David Rum, een jongen die op de Noordkust van Jappen werkte. Eenzaam lag zijn gemeente daar aan de kust. In den Westmoessontijd was er geen denken aan met een prauw bij hem te komen. Eens werd het dorpshoofd door een krokodil gegrepen en het gevolg was, dat de man een vreeselijke beenwond bekwam, waardoor het loopen hem onmogelijk was. Het was in den Westmoessontijd en de Wambrauen (zooals de Papoea's den Westenwind noemen) gierde dagen lang door het woud en over de zee, die zeer verbolgen was en slechts groote schuimende baren vertoonde. Aan Jappens Zuidkust lag Seroei, de Zendingspost waar een dokter werkte en medicijn te verkrijgen was. Wat deed onze kleine David. Hij zocht de smalle begroeide bergpaden dwars door het bergland en over Jappens hooge bergkruinen (900 meter boven den zeespiegel), tegen steile hellingen en door diepe kloven en ravijnen, droeg hij den zieken man naar Seroei. Dat was het werk van den barmhartigen Samaritaan. Hier was een prediking van naastenliefde beter vertolkt dan eenig woord vermag uit te spreken. Toen het dorpshoofd genezen terugkeerde naar zijn stam, na maanden van behandeling, toen kon hij getuigen, dat God hem had geholpen en wist hij, dat zijn Pengindjil (onze Papoesche Evangelist) niet alleen vermoeienis en last voor hem had overgehad, maar dat hij hem had gedacht in den gebede.

Ik denk aan Moesa Warobai, onzen Evangelist op Jappens Oostelijke kaap. Hij werkte als koeli op een Japansche onderneming en had daar een dagloon van 25 cent, voor een Papoea een goed tractement. Toch liet hij gaarne zijn werk in den steek toen hij werd gekozen uit de sollicitanten naar het Pengindjilschap. Hij kreeg een dorpje waar lang reeds men gevraagd had om een helper. Hoe armzalig was daar het leven der kustbewoners. Eens verzonden wij onzen oproep tot het medewerken aan de groote jaarlijksche Pinkstercollecte, een collecte in natura die geheel

bestemd is voor het Evangelisatiewerk op Jappen en Waropenkai. Wat zouden de bewoners van Karoenoei kunnen geven? Tuinen hadden zij niet en het boschland was er schraal.

Maar Moesa wist raad. Hij spoorde de mannen aan om naar parelmoerschelpen te duiken en zelf gaf hij het voorbeeld door weken lang dag aan dag tot vijf vaam diep naar de koraalbedden te duiken. Een enorm werk, dat sterke longen vereischt. Toen de gaven aan vlecht- en snijwerk de tuinproducten en boschproducten bij ons te Seroei werden ingeleverd, kwam Moesa met zijn mannen met drie picol schelpen, die een bedrag oprachten van 17 gulden. Hoe straalde zijn gelaat van blijdschap over zulk een mooi resultaat.

Hier was actief medeleven met ons werk en die gave der liefde zal gezegend zijn — ver boven een gift, wellicht meer in waarde, maar die werd gegeven uit de veelheid, zonder eenige moeite en zonder liefde.

Ik denk aan Hendrik Patai, die onder de uitgeweken Biakkers werkt. Hij bouwde zelf zijn huisje aan den zoom van het oerwoud en toen hij zijn kerkje zou opzetten, riep hij de mannen bijeen en zei: „Dit huis zal het huis worden van God. Voor God is het beste wat wij brengen nauwelijks goed genoeg, want Hij, die ons de varkens heeft geschapen en de woudduiven en de sagopalmen, Hij heeft recht op het beste van het beste. Wat zullen wij brengen, wit hout waar de witte mieren in huizen en dat spoedig verteerd is? Neen, we zullen de rechte stevige stammen van de risophoren nemen uit het moeras, het hout dat langzaam groeit en waarin kracht zit.”

En zij hebben dagen aaneen met hun hakmessen geslagen daar in het moerasland tegen de stoere stronken van de ijzersterke boomen. Uiterst primitief was hun kapmateriaal, maar de stammen kwamen in den kampong en nu staat daar het kerkgebouwtje, keurig van stijl en sterk van makelij.

Toen de eerste hoekpilaar gezet werd in den zandgrond, heeft Hendrik daar gesproken en in een ernstig gebed gevraagd of God Zijn huis wilde zegenen, opdat zij allen daarin deelgenoot mochten worden van de verlossing van hun zonden. Dit was nu een eerste steenlegging in Papoeschen trant, maar het materiaal was niet door een fabrikant geleverd, doch met zwoegen en zweeten zelf gehaald. „En”, zoo vertelde mij het dorpshef, „onze Pengindjil heeft zelf de dikste stammen voor zijn rekening genomen. Hij trommelde iederen morgen de kampongliden bij elkaar en nadat hij den dag had geopend met gebed en een lied, gingen we aan den slag.”

Wanneer ik deze voorvallen memoreer, doe ik dit niet om onze helpers te roemen boven de School- en Gemeentegoeroes, die in de gekerstende

dorpen hun zware taak verrichten. Ook uit het leven van hen zou menig voorval van oprechte trouw en sprekend geloof te vermelden zijn.

Het doel was U te wijzen op den zegen uit den crisistijd op ons arbeidsveld ondervonden. Een groep van jonge mannen, met aarzeling tot hun taak geroepen en met twijfel aan het werk gezet, omdat er zooveel afhing van hun optreden in de heidensche omgeving, bleek door Gods hulp een corps van bruikbare krachten en nu zouden we hen niet gaarne missen in onzen opmarsch tegen de verleugende traditie van een stervend heidendom.

Of het alles goud is wat er blinkt? Helaas neen. Er zijn fouten gemaakt en controle op hun werk is steeds noodig.

Ik denk aan Mattheus Kariho, een jongmensch, dat niet bestand bleek tegen de weelde van het Pengindjil zijn en die lange preeken maakte en de menschen voor zich liet werken. Zulk een evangelist preekt de menschen dood, inplaats dat hij leven in de gemeente brengt.

Hier moet gewezen op de waarheid van het Evangelie, dat het Koning-schap Gods niet is gelegen in woorden, maar in kracht.

Die kracht komt in het werk van onze Evangelisten heerlijk tot openbaring. En het is, als in alle eeuwen, een kracht die in zwakheid wordt vervuld. Want als gij ons clubje Evangelisten zoudt zien, ge zoudt het uitspreken, dit zijn waarlijk niet vele machtigen, niet vele edelen. Maar hoe komt de kracht van het Evangelie tot uiting als zij in alle eenvoudigheid hun taak verrichten.

In het leven van onze Papoesche eerstelingen openbaart zich ook de kracht van het gebed.

„Wat heil voor zondaars, welk een eer,
Tot aller heeren Opperheer
Als kind te mogen spreken.....”

Gez. 79 : 2.

In haar bekende mooie boek, „Jonkvrouw Else” verhaalt de bekende schrijfster Ingeborg Maria Sick, hoe de kleine Else leert bidden.

Else begreep niet alles van dat gebed, maar dan was moeder er om het uit te leggen.

„Moeder, waarom moet ik altijd *ons* zeggen?”

„Omdat je nooit alleen het Onze Vader bidt. Waar en wanneer Elsie het ook bidt, steekt zij eerst haar beide handjes uit en dan vatten dadelijk andere handen de hare beet. Het zijn niet altijd witte handjes, misschien dikwijls genoeg kleine zwarte negerhandjes, kleine gele Chineezehandjes of zoo, want het Onze Vader wordt over de geheele aarde gebeden en

er is altijd iemand, die het bidt. Dan worden de verschillende handjes gevouwen en zegt Else „wij en ons” met het negerkindje, dat zij nooit gezien heeft of met het kleine Chineesje dat zij niet kent”.....

Hoe eenvoudig, kinderlijk en mooi brengt hier de moeder haar lieveling in de juiste sfeer van het gebed. Welk een schitterend stukje praktische zendingkennis wordt hier de kleine Else bijgebracht.

Ik wil een oogenblik uw aandacht vragen, mijn lezer, voor het gebed. Dit naar aanleiding van een mooi moment, dat ik eens beleefde en dat mij deed zien, hoe het gebed ook op ons arbeidsveld meer en meer kracht krijgt.

We lagen met onze prauw ergens op Jappens Oostkust en het zag er hachelijk genoeg voor ons uit. Terugkeerend van een inspectiereis naar het eiland Koeroedoe, hadden we nog niets anders gedaan, dan met een sterken tegenwind gekampt, een hopelooze strijd, waar mijn zeven roeiers, stoere knapen van Kaipuri, geen kracht genoeg hadden om ons vaartuig vooruit te krijgen. De oversteek van het eiland naar Jappens vasteland was gelukt; we waren als door het oog van een naald gekropen en een zucht van verlichting ging op, toen we de hooge baren achter ons zagen en in een kleine baai van Tandjong-kasuari op adem konden komen. Ik bespaar u de beschrijving van al het geploeter en geworstel om de verschillende kustplaatsen te bereiken. Veel werd er gevraagd van mijn geduld en veel van de energie der roeiers. Omdat ik al eenige dagen over tijd was, en mij de vrees beving, dat vrouw en kinderen ongerust zouden worden, drong ik er sterk op aan, dat mijn roeiers toch zouden probeeren om door stroom en golven heen te komen, opdat ik tenminste dien nacht thuis zou zijn. Mijn mannetjes hielden op echt Papoesche wijze krijgsraad. Simon, de jongere broer van het dorps hoofd was zoo'n beetje de aanvoerder. Terwijl ik dan zoo bij een houtvuurtje koffie zette en aardappelen pofte, hoorde ik het Papoesche gedelibereer aan. Het ontbrak niet aan vurige uitvallen. En toen..... het mooie moment. Simon kwam als tolk der roeiers bij mij zitten en begon: „Toean, het zal niet gaan en wel gaan. Het zal niet gaan, want de wind is nog te sterk en de zee is geheel wit. Kijk zelf maar. We willen echter wel gaan, maar mogen wij dan eerst bidden?” Ik was een en al verbazing.

U moet weten, dat hier jonge mannen uit Kaipuri aan het woord waren; ongedoopte heidenen, die een enkele keer des Zondags het Evangelie hooren, die in alles nog zoo echt heidensch zijn en doen..... en nu deze vraag! Natuurlijk gaf ik dadelijk te kennen, dat ik dit niet alleen erg goed en wenschelijk achtte, maar dat ik er zelfs erg blij om was, dat zij aldus de reis aandurfd. Nu had ik zeer zeker zelf de leiding van dezen

bidstond kunnen nemen, maar omdat ik zeer nieuwsgierig was hoe zij, de heidensche Papoea's (!?) zich tot den Heere zouden wenden, gaf ik te kennen, dat zij dan maar eerst zouden bidden. En toen zag ik vol ontroering een stukje Zendingsgeschiedenis, eenvoudig, maar o zoo mooi. Rood ging de zon achter de magroven van Jappen. De dobberende prauw lag klaar voor vertrek..... maar eerst stonden daar de zeven roeiers met gevouwen handen en gesloten oogen en plechtig klonk Simon's stem:

„Bapa kami, jang ada disoerga,
Nanamoe dipersoetjilah kiranja!”
„Onze Vader, die in de hemelen zijt,
Uw Naam worde geheiligd!”

Met een kort gebed besloot ik dezen bidstond. Toen gingen wij aan boord. Hevige windstooten vielen vanaf Jappens bergland neer op ons wankele vaartuig. Maar hoe de roeiers zich repton! Gestaald door de zekerheid, dat God hen had gehoord en nu alles ten goede zou leiden, met kinderlijk geloof, vol vertrouwen, trokken zij de roeriemmen en werkten in het zweet huns aanschijns.

Lezer, wellicht dat gij in uw gebed dien dag uw hart hebt uitgestort voor den Heer. Wellicht ook, dat gij u eenzaam hebt gevoeld in uw gebed, meenende, dat de komst van Gods koninkrijk zoo onzeker en onvast is in dezen tijd van grooten afval. Weet ge wel, dat uw uitgestoken handen zijn gevat door bruine handen van een paar jonge menschen, die, evenals gij, behoefte gevoelden aan vastheid en zekerheid door Gods gemeenschap?

En het mooiste vond ik, dat na dit eenvoudig en kinderlijk gebed, de roeiers straks met ijver en wilskracht hun werk deden. Zij hebben mij dien nacht door ontij en golven naar huis geroeid. Dat was, om het met den onvergetelijken Ds. G. J. A. Jonker te zeggen: „de oude kwestie van *Ora et Labora*.” God sprak in het hart der trouwe jongens, gij moet dit maar doen. En nu zeiden zij op hun beurt, in hun eenvoudig gebed tot God: „Gij moet het voor ons doen. Wij zullen wel aan de riemen trekken en sturen en de prauw door de branding loodsen, maar als wij machteloos staan tegen al die natuurkrachten, dan rekenen we op U, Heer.” Dat alles lag in dat eigenaardig gezegde van Simon opgesloten: „Toean, het kan niet en het kan.”

Wat zetten heidenen ons Christenen vaak beschaamd door hun kinderlijk vertrouwen.

Er wordt ons wel eens gevraagd, of de heidenen en de eerste jonge Christenen de beteekenis van het gebed wel begrijpen. Nemen zij dat niet al te veel over als een soort geheimzinnigheid, dat bij het geloof behoort? En dan maken de vragers allerlei opmerkingen over het veranismen van het gebed, over het dwingen van den Almachtige door onophoudelijk iets vragen — zooals de heiden vroeger de machten door zijn litanieën als het ware dwong zijn wil te doen.

Ik ontken niet, dat er op den zendingsakker verkeerde gedachten leven omtrent het gebed. Evenveel zeker als er in het Christelijk Europa dwaze en zondige gebeden opstijgen ten hemel. Wij willen de dingen niet mooier zien dan ze zijn. Maar als we medemaken gewijde oogenblikken van echt eenvoudig gebed, dan is het vermelden daarvan zeker even belangrijk als verslagen van toenadering, overgangen en bekeering.

Een enkel voorval van duidelijke bewustwording bij een Papoea wat bidden is, volgt hier als slot.

Toen ik nog zending op Sarmi was, had ik de gewoonte om den dag te eindigen door de moerids (huisjongens) te verzamelen op de achtergalerij van ons huis en dan in een kort gebed ons aan Gods hoede aan te bevelen. Na geruimen tijd deze gewoonte te hebben gevolgd, besloten wij om nu de jongens zelve om beurten den bidstond te laten leiden. Hierbij kwamen wij tot een eigenaardige ontdekking. Bijna alle jongens volgden in de woordkeus van hun gebed het voorbeeld van den Amboneeschen of Sangireeschen Goeroe, bij wien zij op school geweest waren. Onze Goeroe's hebben een zekere woordkeus bij de Godsdienstoefening, een soort Maleische tale Kanaäns. Daardoor zijn de gebeden vaak schoon van vorm, breed en eerbiedig, maar missen zij wel het persoonlijk karakter. Hoe gaarne beluister ik het eenvoudig vertrouwelijk spreken vanuit een kinderlijk gemoed, met den Vader in de hemelen.

Maar eens op een avond was het de beurt van een onzer beste moerids. Wij stonden klaar om den bidstond aan te vangen, maar hij vertoefde te komen. Na eenigen tijd gewacht te hebben, ging ik eens kijken waar hij bleef. Hij was toch zooeven mee gekomen tot sluiting van den dag en nu liep hij plotseling weg. Den jongens was het aan te zien, dat zij dit nog al oneerbiedig vonden. Mijn eerste gedachte was (zoo zijn wij menschen nu eenmaal) dat onze vrind iets uitgehaald had en nu beschroomd was om den dienst te leiden. Na eenig zoeken vond ik hem achter de goedang (schuur) in zenuwachtige stemming. Rustig ging ik bij hem staan en begon, voorzichtig, of er iets was, waardoor hij vreesde om met God te spreken: „Heb je iets verkeerd gedaan?”

En toen weer dat mooie moment van openhartig spreken. Een Papoea

geeft de innerlijke roerselen van zijn hart niet gauw in het licht. Zij kunnen zoo gesloten zijn! Daarom is zoo'n moment, dat wij een kijkje kunnen nemen in hun zieleleven, goud waard.

„Toean”, begon hij aarzelend, „ik heb niets gedaan waarvoor ik mij moet schamen, maar toen ik naar den bidstond ging, dacht ik op eenmaal: wat ga ik doen? Het kwam zoo ineens over mij. Ik dacht er aan, dat u ons verteld heeft, dat God den hemel en de aarde geschapen heeft. God, dat is de almachtige, dat is de koning van alle leven. En toen..... toen durfde ik op eenmaal niet meer te gaan. Moet ik, ik, met dien God spreken? Toean, wees niet boos op mij, maar ik durf niet.”

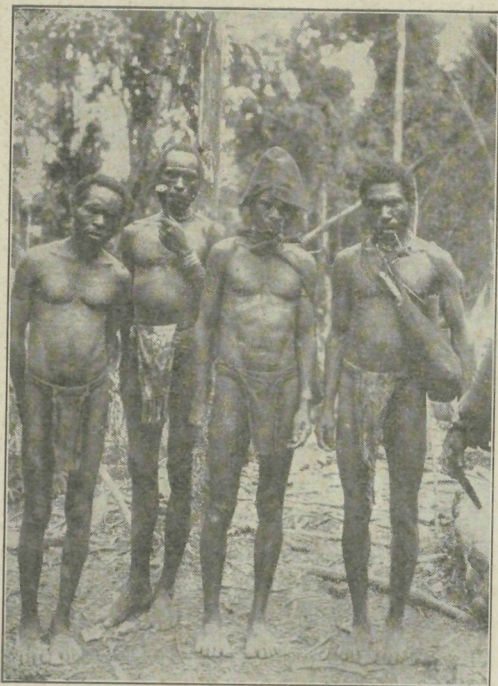
Mijn lezer, begrijpt ge, dat ik ontroerde. Hier was het licht opgegaan, dat het gebed iets heiligs, iets bijzonders is. Welk een eer, met aller heeren Opperheer, als kind te mogen spreken. Hier was het besef levend geworden, dat de plaats waar wij bidden, heilige grond is en wij de schoenen hebben te ontbinden om voor God te staan.

Natuurlijk heb ik lang met den jongen gesproken. Ik mocht hem wijzen op den Heiland, gezeten aan Gods rechterhand. Hij, die voor en met ons bidt. Moge ons zondig gebed slechts een stamelen zijn voor den Heere, als het oprecht een spreken is van het hart, dan hoort God het en verhoort het zóó als het goed voor ons is.

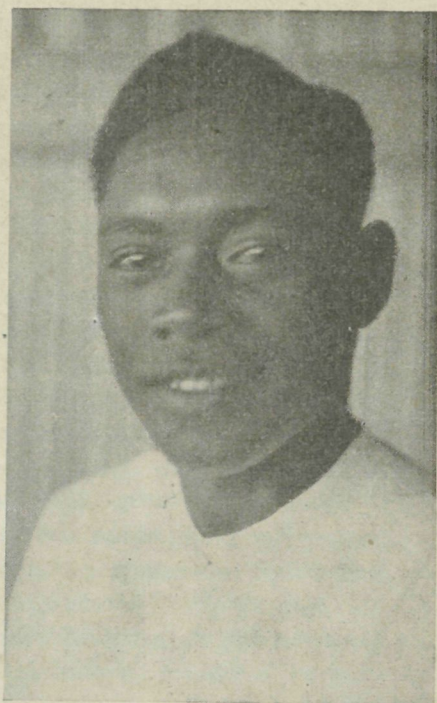
Maar hier was gekomen bij den jongen Papoea de kennis van het juiste bidden. Geen overnemen van zinlooze vormen. Niet bij het bidden de gewone lijn van denken en willen en doen afbreken om voor God te kunnen komen — een ander gezicht zetten, een andere stem aannemen — maar als het oogenblik van gebed daar is, dan een kinderlijk: „Heer, hier ben ik.” Juist in de eenvoudige schrik: wat ga ik beginnen, bleek mij, dat deze knaap dicht bij God was.

Een paar voorbeelden van gebed der Papoea's. Kleine dingen van het Zendingsveld — momentopnamen, die geen opschudding in Holland zullen brengen. Maar zijn het geen mooie trekjes van ontkiemend leven?

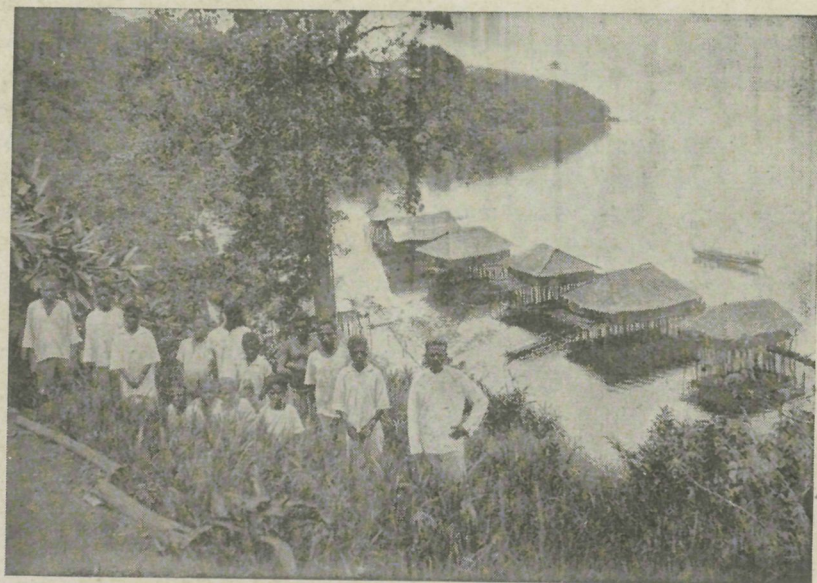

Vragers om goeroe.

Christiaan, mijn huisjongen.
Fatahan van Sarmi.

Jonge Christen-Gemeente.

